

Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
GIOVANNI PITRUZZELLA
της 10ης Ιανουαρίου 2019¹

Υπόθεση C-614/17

**Fundación Consejo Regulador de la Denominación de Origen Protegida queso manchego
κατά
Industrial Quesera Cuquerella SL,
Juan Ramón Cuquerella Montagud**

[αίτηση του Tribunal Supremo (Ανωτάτου Δικαστηρίου, Ισπανία)
για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως]

«Προδικαστική παραπομπή – Προστασία των γεωγραφικών ενδείξεων και των ονομασιών προέλευσης των γεωργικών προϊόντων και των τροφίμων – ΠΟΠ “Queso manchego” – Χρήση σημείων που συνιστούν υπαινιγμό στην περιοχή με την οποία συνδέεται η ΠΟΠ – Έννοια του μέσου καταναλωτή που έχει τη συνήθη πληροφόρηση και είναι ευλόγως προσεκτικός και ενημερωμένος»

1. Λίγους μήνες μετά την απόφαση της 7ης Ιουνίου 2018, Scotch Whisky Association (C-44/17, EU:C:2018:415, στο εξής: απόφαση Scotch Whisky Association), το Δικαστήριο καλείται εκ νέου να αποφανθεί επί της ερμηνείας της έννοιας του «υπαινιγμού» βάσει των κανόνων της Ένωσης για τις προστατευόμενες ονομασίες προελεύσεως (στο εξής: ΠΟΠ) και τις προστατευόμενες γεωγραφικές ενδείξεις (στο εξής: ΠΓΕ)². Το αιτούν δικαστήριο ζητεί, ειδικότερα, να διευκρινιστεί αν μπορεί να συνιστά υπαινιγμό στην ΠΟΠ, ο οποίος απαγορεύεται βάσει του άρθρου 13, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 510/2006³, η χρήση, για την εμπορία προϊόντων παρεμφερών με αυτά που καλύπτονται από την εν λόγω ονομασία, σημείων ή εικόνων που παραπέμπουν στη γεωγραφική περιοχή αναφοράς της ΠΟΠ. Η υπό κρίση αίτηση προδικαστικής αποφάσεως εγείρει επίσης το ιδιαίτερο και καινοφανές ζήτημα, επιβολής τυχόν περιορισμών στη χρήση, από επιχειρηματία εγκαταστημένο στη γεωγραφική περιοχή αναφοράς μιας ΠΟΠ, σημείων ικανών να συνιστούν υπαινιγμό στην εν λόγω περιοχή σε σχέση με προϊόντα (ίδια ή παρεμφερή) που παρασκευάζονται εκεί, αλλά δεν καλύπτονται από την ΠΟΠ.

¹ Γλώσσα του πρωτοτύπου: η ιταλική.

² Στο εξής θα αναφέρομαι από κοινού στις ΠΟΠ και ΠΓΕ με τους όρους «προστατευόμενες ονομασίες» ή «καταχωρισμένες ονομασίες».

³ Κανονισμός (ΕΚ) 510/2006 του Συμβουλίου, της 20ής Μαρτίου 2006, για την προστασία των γεωγραφικών ενδείξεων και των ονομασιών προέλευσης των γεωργικών προϊόντων και των τροφίμων (ΕΕ 2006, L 93, σ. 12). Ο κανονισμός 510/2006 καταργήθηκε και αντικαταστάθηκε, από τις 3 Ιανουαρίου 2013, από τον κανονισμό (ΕΕ) 1151/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 21ης Νοεμβρίου 2012, για τα συστήματα ποιότητας των γεωργικών προϊόντων και τροφίμων (ΕΕ 2012, L 343, σ. 1).

Το νομικό πλαίσιο

2. Το άρθρο 13, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 510/2006, με τίτλο «Προστασία», προβλέπει τα εξής:

«1. Οι καταχωρισμένες ονομασίες προέλευσης προστατεύονται από:

[...]

β) οιαδήποτε αντιποίηση, απομίμηση ή υπαινιγμός, ακόμη και αν αναφέρεται η πραγματική καταγωγή του προϊόντος ή εάν η προστατευόμενη ονομασία χρησιμοποιείται σε μετάφραση ή συνοδεύεται από εκφράσεις όπως “είδος”, “τύπος”, “μέθοδος”, “τρόπος”, “απομίμηση” ή παρόμοιες:

[...]».

3. Κατά το άρθρο 14, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 510/2006, «εάν μια ονομασία προέλευσης ή γεωγραφική ένδειξη καταχωρίζεται δυνάμει του παρόντος κανονισμού, η αίτηση καταχώρισης ενός εμπορικού σήματος που αντιστοιχεί σε μία από τις περιπτώσεις που αναφέρονται στο άρθρο 13 και αφορά την ίδια κατηγορία προϊόντων απορρίπτεται, εάν η αίτηση καταχώρισης του εμπορικού σήματος υποβάλλεται μετά την ημερομηνία υποβολής της αίτησης καταχώρισης στην Επιτροπή». Το δεύτερο εδάφιο ορίζει ότι «τα εμπορικά σήματα που έχουν καταχωρισθεί κατά παράβαση του πρώτου εδαφίου ακυρώνονται». Κατά την παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου, «λαμβάνομένου δεόντως υπόψη του κοινοτικού δικαίου, εμπορικό σήμα η χρήση του οποίου αντιστοιχεί σε μία από τις περιπτώσεις που αναφέρονται στο άρθρο 13, το οποίο έχει κατατεθεί, καταχωρισθεί ή, στις περιπτώσεις που προβλέπονται από τη σχετική νομοθεσία, καθιερωθεί με τη χρήση, καλή τη πίστη, στο έδαφος της Κοινότητας, είτε πριν από την ημερομηνία προστασίας της ονομασίας προέλευσης ή της γεωγραφικής ένδειξης στη χώρα καταγωγής, [...] μπορεί να συνεχίζεται παρά την καταχώριση μιας ονομασίας προέλευσης ή μιας γεωγραφικής ένδειξης [...]»⁴.

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

4. Το Fundaci6n Consejo Regulador de la Denominaci6n de Origen Protegida queso manchego (Ίδρυμα-Ρυθμιστικό Συμβούλιο της προστατευόμενης ονομασίας προελεύσεως queso manchego, Ισπανία, στο εξής: Ίδρυμα), αναιρεσεΐον στην κύρια δίκη, άσκησε κατά της Industrial Quesera Cuquerella S.L. (στο εξής: IQC) και του J.R. Cuquerella Montagud, κοινή αγωγή⁵, με την οποία προέβαλε τα ακόλουθα αιτήματα για την προστασία της ΠΟΠ «queso manchego»⁶, για τη διαχείριση της οποίας είναι αρμόδιο:

– αίτημα με το οποίο ζήτησε να αναγνωριστεί ότι οι ετικέτες που χρησιμοποιεί η IQC για τον προσδιορισμό και την εμπορία των τυριών «Adarga de Oro», «Super Rocinante» και «Rocinante», τα οποία δεν καλύπτονται από την ΠΟΠ «queso manchego», καθώς και η χρήση των λέξεων «Quesos Rocinante» στον ιστότοπο της εν λόγω εταιρίας τόσο σε σχέση με τυριά που

⁴ Το άρθρο 13, παράγραφος 1, και το άρθρο 14, παράγραφος 1, του κανονισμού 1151/2012, ο οποίος ισχύει επί του παρόντος, περιέχουν διατάξεις ουσιαστικά 6μοιες, 6σον αφορά τα λυσιτελή για την υποβολή της υπό κρίση προδικαστικής παραπομπής στοιχεία, με εκείνες του άρθρου 13, παράγραφος 1, και του άρθρου 14, παράγραφος 1, του κανονισμού 510/2006.

⁵ Από την ενώπιον του Δικαστηρίου δικογραφία προκύπτει ότι η αγωγή ασκήθηκε το 2012. Ελλείψει λεπτομερέστερων στοιχείων, πρέπει να βασιστούμε στην εκτίμηση του αιτούντος δικαστηρίου, η οποία δεν αμφισβητείται από τους διαδίκους της κύριας δίκης, κατά την οποία εφαρμοστέος *ratione temporis* στη διαφορά της κύριας δίκης είναι ο κανονισμός 510/2006, και όχι ο κανονισμός 1151/2012. Εν πάση περιπτώσει, οι διατάξεις του κανονισμού 510/2006 των οποίων ζητείται η ερμηνεία, 6πως ήδη εκτέθηκε, είναι ουσιαστικά 6μοιες με εκείνες του κανονισμού 1151/2012.

⁶ Η ΠΟΠ «queso manchego» καταχωρίστηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 1107/96 της Επιτροπής, της 12ης Ιουνίου 1996, σχετικά με την καταχώρηση των γεωγραφικών ενδείξεων και των ονομασιών προέλευσης σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπεται στο άρθρο 17 του κανονισμού (ΕΟΚ) 2081/92 του Συμβουλίου (ΕΕ 1996, L 148, σ. 1).

καλύπτονται από την ΠΟΠ «queso manchego» όσο και με τυριά που δεν καλύπτονται από αυτή συνιστούν προσβολή της ΠΟΠ «queso manchego»⁷ κατά το άρθρο 13, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 510/2006,

- αίτημα μερικής ακυρώσεως, για τους λόγους που προβλέπονται στο άρθρο 14 του κανονισμού 510/2006, της εμπορικής επωνυμίας «Rocinante» και των δύο εθνικών λεκτικών και εικονιστικών σημάτων⁸, που αναπαράγουν τον ίδιο όρο,
- αίτημα παραλείψεως που αποσκοπεί στην παύση πράξεων αθέμιτου ανταγωνισμού και στην εξάλειψη των συνεπειών του.

5. Στο πλαίσιο του αναγνωριστικού αιτήματος, ως προς το οποίο υποβλήθηκαν τα προδικαστικά ερωτήματα, οι εναγόμενοι αρνήθηκαν ότι τα λεκτικά και εικονιστικά σημεία που χρησιμοποιούνται στις ετικέτες και στον ιστότοπο της IQC συνιστούν υπαινιγμό στην ΠΟΠ «queso manchego» και υποστήριξαν ότι δεδομένου ότι η IQC είναι επιχείρηση εγκατεστημένη στη Μάντσα, ευλόγως χρησιμοποιεί σύμβολα που συνδέονται με την εν λόγω περιφέρεια.

6. Το πρωτοβάθμιο δικαστήριο απέρριψε την αγωγή του Ιδρύματος βασιζόμενο σε δύο παραδοχές, ήτοι ότι τα εικονιστικά και λεκτικά σημεία που χρησιμοποίησε η IQC δεν εμφάνιζαν εικονιστική ή φωνητική ομοιότητα με τις λέξεις «queso manchego» ή «la Mancha» και ότι τα εν λόγω σημεία συνιστούν υπαινιγμό στη Μάντσα, αλλά όχι στην ΠΟΠ «queso manchego». Η έφεση που άσκησε το Ίδρυμα κατά της πρωτόδικης αποφάσεως απορρίφθηκε από το Audiencia provincial de Albacete (εφετείο επαρχίας Αλμπαθέτε, Ισπανία), το οποίο επίσης έκρινε ότι δεν μπορούσε να συναχθεί η ύπαρξη υπαινιγμού στην ΠΟΠ «queso manchego» ελλείψει λεκτικών σημείων τα οποία εμφανίζουν εικονιστική, φωνητική ή εννοιολογική ομοιότητα με την εν λόγω ονομασία. Κατά το δευτεροβάθμιο δικαστήριο η χρήση, εκ μέρους της IQC, συμβόλων τα οποία συνιστούν υπαινιγμό στην περιφέρεια της Μάντσα, αλλά όχι στα καλυπτόμενα από την επίμαχη ΠΟΠ προϊόντα, πρέπει να κριθεί νόμιμη, δεδομένου ότι τα προϊόντα που διατίθενται στο εμπόριο από την IQC για τα οποία χρησιμοποιούνται τα εν λόγω σύμβολα παρασκευάζονται στην περιφέρεια αυτή. Ο υπαινιγμός στην ποιότητα και τη φήμη των τυριών της Μάντσα δεν συνεπάγεται υπαινιγμό στην ποιότητα και την αναγνωρισιμότητα των τυριών που καλύπτονται από την ΠΟΠ «queso manchego».

7. Το Ίδρυμα άσκησε αναίρεση κατά της αποφάσεως του Audiencia provincial de Albacete (εφετείου επαρχίας Αλμπαθέτε) ενώπιον του Tribunal Supremo (Ανωτάτου Δικαστηρίου, Ισπανία).

8. Στη διάταξη περί παραπομπής το Tribunal Supremo (Ανώτατο Δικαστήριο) παρέχει τις ακόλουθες διευκρινίσεις: i) ο όρος «manchego» είναι το επίθετο με το οποίο ονομάζονται στην ισπανική γλώσσα, μεταξύ άλλων, τα προϊόντα τα οποία παράγονται από τη Μάντσα, περιφέρεια της Ισπανίας, όπου η παραγωγή τυριών από πρόβειο γάλα, βάσει συγκεκριμένων τρόπων παραγωγής, επεξεργασίας και ωριμάνσεως αποτελεί παράδοση, ii) η Μάντσα είναι η περιφέρεια όπου εξελίσσεται το μεγαλύτερο μέρος της δράσεως του διάσημου μυθιστορήματος του Miguel de Cervantes «Δον Κιχώτης από τη Μάντσα»⁹, iii) ο Cervantes περιγράφει τον πρωταγωνιστή του μυθιστορήματός του με φυσικά χαρακτηριστικά που ανταποκρίνονται στον καβαλάρη που απεικονίζεται στην ετικέτα του τυριού «Adarga de Oro», iv) στα ισπανικά, η λέξη «adarga» είναι αρχαϊσμός, που χρησιμοποιείται από τον Cervantes για την ασπίδα του Δον Κιχώτη, v) «Rocinante», λέξη που επίσης υπάρχει στις ετικέτες

7 Ειδικότερα το Ίδρυμα αμφισβήτησε τη χρήση του όρου «Rocinante» τόσο στο όνομα χώρου όσο και στο ίδιο το περιεχόμενο του ιστοτόπου της IQC (www.rocinante.es), καθώς και το σχέδιο με στοιχεία του τοπίου της Μάντσα.

8 Στα επίμαχα σήματα, καταχωρισμένα για τα προϊόντα «τυριά και γαλακτοκομικά προϊόντα» (κλάση 29 της Ονοματολογίας της Νίκαιας) και τις «υπηρεσίες μεταφοράς, αποθηκεύσεως και διανομής τυριών και γαλακτοκομικών προϊόντων» (κλάση 39 της Ονοματολογίας της Νίκαιας), η λέξη «Rocinante» είναι ενσωματωμένη σε κυκλικό σχέδιο που απεικονίζει ένα άλογο στο προσκήνιο και, στο βάθος, μια πεδιάδα με ένα κοπάδι προβάτων και ανεμόμυλους. Από τη διάταξη περί παραπομπής προκύπτει ότι αμφότερα τα σήματα είναι μεταγενέστερα της καταχώρισεως της ΠΟΠ «queso manchego».

9 Δημοσιεύθηκε σε δύο μέρη στη Μαδρίτη το 1605 και το 1615 με τον πρωτότυπο τίτλο «*El ingenioso hidalgo don Quijote de la Mancha*».

ορισμένων τυριών που εμπορεύεται η IQC, ονομάζεται το άλογο του Δον Κιχώτη, vi) σε ένα από τα γνωστότερα κεφάλαια του μυθιστορήματος του Cervantes, ο Δον Κιχώτης επιτίθεται σε ανεμόμυλους, οι οποίοι είναι χαρακτηριστικό στοιχείο του τοπίου της Μάντσα και εμφανίζονται σε μερικές από τις ετικέτες των τυριών της IQC, καθώς και στην ιστοσελίδα της.

9. Το Tribunal Supremo (Ανώτατο Δικαστήριο) ζητεί να διευκρινιστεί κατ' αρχάς αν, όπως ισχυρίστηκε στην κύρια δίκη το Ίδρυμα, μπορεί να δημιουργηθεί υπαινιγμός στην ΠΟΠ διά της χρήσεως μόνον εικονιστικών σημείων ο οποίος θα είναι κατ' ουσίαν εννοιολογικού χαρακτήρα. Το δικαστήριο αυτό διατηρεί αμφιβολίες, εν συνεχεία, σχετικά με το αν η χρήση κατά την εμπορία τυριών, λεκτικών και εικονιστικών σημείων που συνιστούν υπαινιγμό στην περιοχή της Μάντσα συνιστά υπαινιγμό στην ΠΟΠ «queso manchego» και αν, ως εκ τούτου, οι παραγωγοί καλυπτόμενων από την εν λόγω ΠΟΠ τυριών μπορούν να μονοπωλούν τη χρήση των εν λόγω σημείων ακόμη και έναντι παραγωγών εγκαταστημένων σε αυτή την περιφέρεια, των οποίων τα προϊόντα δεν καλύπτονται από την επίμαχη ΠΟΠ. Συναφώς, το Tribunal Supremo (Ανώτατο Δικαστήριο) επισημαίνει ότι, αν το ερώτημα αυτό απαντηθεί καταφατικά, τούτο μπορεί να συνεπάγεται περιορισμό της ελεύθερης κυκλοφορίας εμπορευμάτων, ενώ, επί αρνητικής απαντήσεως, μπορεί να αποδυναμωθούν η προστασία που παρέχει η ΠΟΠ και η λειτουργία παροχής πληροφοριών σχετικά με την ποιότητα των προϊόντων που επιτελεί η ΠΟΠ. Τέλος, το αιτούν δικαστήριο ζητεί από το Δικαστήριο να διευκρινίσει ποια ομάδα καταναλωτών πρέπει να ληφθεί υπόψη για να διαπιστωθεί αν υφίσταται υπαινιγμός, κατά το άρθρο 13, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 510/2006, ιδίως όταν τα επίμαχα προϊόντα ΠΟΠ προορίζονται για κατανάλωση κυρίως στο κράτος μέλος στο οποίο παρασκευάζονται.

10. Εντός αυτού του πλαισίου, με απόφαση της 19ης Οκτωβρίου 2017, το Tribunal Supremo (Ανώτατο Δικαστήριο) ανέστειλε την ενώπιόν του διαδικασία και υπέβαλε στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

- «1) Πρέπει ο υπαινιγμός στην προστατευόμενη ονομασία προελεύσεως, ο οποίος απαγορεύεται βάσει του άρθρου 13, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 510/2006, να δημιουργείται οπωσδήποτε από τη χρήση ονομασιών που εμφανίζουν εικονιστική, φωνητική ή εννοιολογική ομοιότητα με την προστατευόμενη ονομασία προελεύσεως ή μπορεί να δημιουργείται από τη χρήση εικονιστικών σημείων που συνιστούν υπαινιγμό στην ονομασία προελεύσεως;
- 2) Σε περίπτωση προστατευόμενης ονομασίας προελεύσεως γεωγραφικού χαρακτήρα (άρθρο 2, παράγραφος 1, στοιχείο α', του κανονισμού 510/2006) όπου τα προϊόντα είναι ίδια ή παρεμφερή, μπορεί η χρήση σημείων που συνιστούν υπαινιγμό στην περιφέρεια με την οποία συνδέεται η προστατευόμενη ονομασία προελεύσεως να θεωρηθεί υπαινιγμός στην ίδια την προστατευόμενη ονομασία προελεύσεως κατά το άρθρο 13, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 510/2006, ο οποίος δεν επιτρέπεται, ακόμη και αν ο χρήστης των εν λόγω σημείων είναι παραγωγός εγκαταστημένος στην περιφέρεια με την οποία συνδέεται η προστατευόμενη ονομασία προελεύσεως, αλλά τα προϊόντα του δεν καλύπτονται από την εν λόγω ονομασία προελεύσεως, επειδή δεν πληρούν τις απαιτήσεις που προβλέπονται στη συγγραφή υποχρεώσεων, πέραν της γεωγραφικής προελεύσεως;
- 3) Πρέπει η έννοια του μέσου καταναλωτή που έχει τη συνήθη πληροφόρηση και είναι ευλόγως προσεκτικός και ενημερωμένος και του οποίου την αντίληψη πρέπει να λάβει υπόψη το εθνικό δικαστήριο προκειμένου να καθορίσει αν υφίσταται “υπαινιγμός” κατά το άρθρο 13, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 510/2006, να εκλαμβάνεται ως έννοια που παραπέμπει στον Ευρωπαϊό καταναλωτή ή μπορεί να παραπέμπει μόνον στον καταναλωτή του κράτους μέλους, στο οποίο παρασκευάζεται το προϊόν διά του οποίου γίνεται υπαινιγμός στην προστατευόμενη γεωγραφική ένδειξη ή με το οποίο συνδέεται γεωγραφικά η ΠΟΠ και στο οποίο καταναλώνεται κυρίως το προϊόν;»

Η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

11. Οι διάδικοι της κύριας δίκης, η Γαλλική, η Γερμανική και η Ισπανική Κυβέρνηση, καθώς και η Επιτροπή κατέθεσαν γραπτές παρατηρήσεις σύμφωνα με το άρθρο 23 του Οργανισμού του Δικαστηρίου. Όλα τα ως άνω ενδιαφερόμενα μέρη, με εξαίρεση τη Γερμανική Κυβέρνηση, ανέπτυξαν τις απόψεις τους κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της 25ης Οκτωβρίου 2018.

Ανάλυση

Συνοπτική παράθεση της συναφούς νομολογίας

12. Πριν από την εξέταση των προδικαστικών ερωτημάτων, πρέπει να γίνει μια σύντομη ανασκόπηση των κυριότερων σταδίων της νομολογίας του Δικαστηρίου όσον αφορά την προστασία των προστατευόμενων ονομασιών σε περίπτωση υπαινιγμού.

13. Το Δικαστήριο αποφάνθηκε, για πρώτη φορά, επί της έννοιας του «υπαινιγμού» κατά το άρθρο 13, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 2081/92¹⁰, που προηγήθηκε του κανονισμού 510/2006, στην απόφαση της 4ης Μαρτίου 1999, *Consorzio per la tutela del formaggio Gorgonzola* (C-87/97, EU:C:1999:115). Επιληφθέν κατόπιν προδικαστικής αποφάσεως του *Handelsgericht Wien* (εμποροδικείου Βιέννης, Αυστρία) στο πλαίσιο αιτήσεως που υποβλήθηκε από τον οργανισμό που είναι αρμόδιος για τη διαχείριση της ΠΟΠ «Gorgonzola» με σκοπό την απαγόρευση της εμπορίας στην Αυστρία τυριού με μπλε στίγματα που ονομάζεται «Cambozola» και τη διαγραφή του αντίστοιχου κατατεθέντος σήματος το οποίο ήταν προγενέστερο, το Δικαστήριο αποφάνθηκε, αφενός, ότι ο όρος «υπαινιγμός» κατά την προεκτεθείσα διάταξη του κανονισμού 2081/92 «καλύπτει την περίπτωση κατά την οποία ο όρος που χρησιμοποιείται για την περιγραφή ενός προϊόντος περιλαμβάνει μέρος της προστατευόμενης ονομασίας, κατά τρόπον ώστε ο καταναλωτής, ενόψει του ονόματος του προϊόντος, να ανακαλεί στη μνήμη του, ως εικόνα αναφοράς, το εμπόρευμα το οποίο αφορά η προστατευόμενη ονομασία» και, αφετέρου, έκρινε ότι μπορεί να υπάρχει υπαινιγμός σε προστατευόμενη ονομασία ελλείψει οποιουδήποτε κινδύνου συγχύσεως μεταξύ των σχετικών προϊόντων¹¹. Μεταξύ των στοιχείων που το Δικαστήριο αξιολόγησε ως κρίσιμα προκειμένου να διαπιστώσει την ύπαρξη υπαινιγμού, συγκαταλέγονται εκτός από τη «φωνητική και οπτική» ομοιότητα μεταξύ των ονομασιών, η οποία δημιουργείται όταν μέρος της προστατευόμενης ονομασίας περιλαμβάνεται στο επίμαχο σήμα¹², η ομοιότητα μεταξύ των επίμαχων προϊόντων, όχι μόνον ως εμπορεύματα, αλλά και στο πλαίσιο της παρουσιάσεως στο εμπόριο¹³, καθώς και ο σκόπιμος χαρακτήρας των φωνητικών αναλογιών μεταξύ των επίδικων ονομασιών¹⁴.

14. Η κατεύθυνση αυτή επιβεβαιώθηκε με την απόφαση της 26ης Φεβρουαρίου 2008, Επιτροπή κατά Γερμανίας (C-132/05, EU:C:2008:117), που εκδόθηκε στο πλαίσιο προσφυγής λόγω παραβάσεως κατά της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, με την οποία η Επιτροπή προέβαλε ως αιτίαση την άρνηση της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας να επιβάλει κυρώσεις, εντός του εδάφους της, για τη χρήση της ονομασίας «parmesan» στη σήμανση προϊόντων που δεν πληρούν τις προδιαγραφές της ΠΟΠ «Parmigiano Reggiano». Το Δικαστήριο κατέληξε στο ότι η ύπαρξη υπαινιγμού κατά το άρθρο 13, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 2081/92 απορρέει όχι

¹⁰ Κανονισμός (ΕΟΚ) 2081/92 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουλίου 1992, για την προστασία των γεωγραφικών ενδείξεων και των ονομασιών προέλευσης των γεωργικών προϊόντων και των τροφίμων (ΕΕ 1992, L 208, σ. 1). Το άρθρο 13, παράγραφος 1, στοιχείο β', αυτού του κανονισμού περιείχε διάταξη ουσιαστικά όμοια με εκείνη του κανονισμού 510/2006.

¹¹ Απόφαση της 4ης Μαρτίου 1999, *Consorzio per la tutela del formaggio Gorgonzola* (C-87/97, EU:C:1999:115, σκέψεις 25 και 26).

¹² Απόφαση της 4ης Μαρτίου 1999, *Consorzio per la tutela del formaggio Gorgonzola* (C-87/97, EU:C:1999:115, σκέψη 27).

¹³ Απόφαση της 4ης Μαρτίου 1999, *Consorzio per la tutela del formaggio Gorgonzola* (C-87/97, EU:C:1999:115, σκέψη 28).

¹⁴ Απόφαση της 4ης Μαρτίου 1999, *Consorzio per la tutela del formaggio Gorgonzola* (C-87/97, EU:C:1999:115, σκέψη 28).

μόνον από τη φωνητική και οπτική ομοιότητα μεταξύ των επίδικων ονομασιών –κριτήρια αξιολογήσεως τα οποία το Δικαστήριο είχε ήδη λάβει υπόψη του στην προπαρατεθείσα απόφαση *Consorzio per la tutela del formaggio Gorgonzola*¹⁵– αλλά και από την «εννοιολογική συνάφεια» όρων προερχόμενων από διαφορετικές γλώσσες¹⁶.

15. Το Δικαστήριο αποφάνθηκε κατ' ανάλογο τρόπο και όσον αφορά την ερμηνεία του κανονισμού 110/2008¹⁷, σχετικά με την προστασία των γεωγραφικών ενδείξεων των αλκοολούχων ποτών, του οποίου η διάταξη του άρθρου 16, στοιχείο β', είναι κατ' ουσίαν όμοια με εκείνη του άρθρου 13, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 510/2006. Στην αίτηση προδικαστικής αποφάσεως που οδήγησε στην έκδοση της αποφάσεως της 14ης Ιουλίου 2011, *Bureau National Interprofessionnel du Cognac* (C-4/10 και C-27/10, EU:C:2011:484), η ανακόπτουσα στη διαφορά της κύριας δίκης αντιτίθετο στην καταχώριση στη Φινλανδία δύο εικονιστικών σημάτων τα οποία περιείχαν ολόκληρη την ΠΓΕ «Cognac», της οποίας ήταν δικαιούχος χρήσεως, καθώς και τη μετάφρασή της. Το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι οι εν λόγω ενδείξεις συνιστούν υπαινιγμό, εφαρμόζοντας τα ίδια κριτήρια εκτιμήσεως που χρησιμοποιήθηκαν στις αποφάσεις *Consorzio per la tutela del formaggio Gorgonzola*¹⁸ και *Επιτροπή κατά Γερμανίας*¹⁹. Στην απόφαση της 21ης Ιανουαρίου 2016, *Viiniverla* (C-75/15, EU:C:2016:35, σκέψη 31), το Δικαστήριο έκρινε ότι τα εν λόγω κριτήρια πρέπει να καθοδηγούν το εθνικό δικαστήριο κατά την έκδοση της αποφάσεώς του και ότι εναπόκειται στο εθνικό δικαστήριο, και όχι στο Δικαστήριο, να εκτιμήσει κατά πόσον, σε σχέση με ορισμένη περίπτωση, υφίσταται «υπαινιγμός» κατά το άρθρο 16, στοιχείο α', του κανονισμού 110/2008. Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως που οδήγησε στην έκδοση της αποφάσεως αυτής υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαφοράς που αφορούσε τη χρήση της ονομασίας «Verlados» για απόσταγμα μηλίτη που παρασκευάζεται από την εταιρία *Viiniverla*, που εδρεύει στη Verla της Φινλανδίας. Το εν λόγω αιτούν δικαστήριο, το οποίο επιλήφθηκε προσφυγής κατά αποφάσεως των φινλανδικών αρχών να απαγορεύσουν τη χρήση της εν λόγω ονομασίας προς προστασία της ΠΓΕ «Calvados», ζήτησε, μεταξύ άλλων, από το Δικαστήριο διευκρινίσεις σχετικά με τη λυσιτέλεια ορισμένων πραγματικών περιστατικών προκειμένου να διαπιστωθεί η ύπαρξη υπαινιγμού. Το Δικαστήριο, αφού αποφάνθηκε επί της έννοιας του «ενδιαφερόμενου καταναλωτή»²⁰, επισήμανε ότι η εκτίμηση περί υπάρξεως υπαινιγμού χρησιμεύει ώστε «να μη δημιουργείται στο κοινό συνειρμός όσον αφορά την καταγωγή του προϊόντος, ούτε να παρέχεται η δυνατότητα σε επιχειρηματία να επωφεληθεί ανεπίτρεπτα από τη φήμη προστατευόμενης γεωγραφικής ενδείξεως»²¹. Εντός αυτού του πλαισίου, ούτε το γεγονός ότι η ονομασία «Verlados» αναφέρεται στο όνομα της εταιρίας που το παρασκευάζει και στην πραγματική γεωγραφική προέλευση του προϊόντος, που είναι γνωστή και αναγνωρίσιμη στον Φινλανδό καταναλωτή, ούτε το γεγονός ότι το ποτό που έχει την ονομασία αυτή είναι τοπικό προϊόν παρασκευαζόμενο και πωλούμενο σε περιορισμένη ποσότητα θεωρήθηκαν από το Δικαστήριο ως κρίσιμα στοιχεία για τους σκοπούς της εν λόγω εκτιμήσεως.

15 Απόφαση της 4ης Μαρτίου 1999 (C-87/97, EU:C:1999:115).

16 Απόφαση της 26ης Φεβρουαρίου 2008, *Επιτροπή κατά Γερμανίας* (C-132/05, EU:C:2008:117, σκέψεις 47 και 48).

17 Κανονισμός (ΕΚ) 110/2008 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Ιανουαρίου 2008, σχετικά με τον ορισμό, την περιγραφή, την παρουσίαση, την επισήμανση και την προστασία των γεωγραφικών ενδείξεων των αλκοολούχων ποτών και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΟΚ) 1576/89 του Συμβουλίου (ΕΕ 2008, L 39, σ. 16).

18 Απόφαση της 4ης Μαρτίου 1999 (C-87/97, EU:C:1999:115).

19 Απόφαση της 26ης Φεβρουαρίου 2008 (C-132/05, EU:C:2008:117). Βλ. σκέψεις 56 έως 58 της αποφάσεως της 14ης Ιουλίου 2011, *Bureau National Interprofessionnel du Cognac* (C-4/10 και C-27/10, EU:C:2011:484).

20 Θα επανέλθω στο ζήτημα των αρχών που έχουν καθοριστεί από το Δικαστήριο όσον αφορά την έννοια του «καταναλωτή» κατά την εξέταση του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος.

21 Βλ. απόφαση της 21ης Ιανουαρίου 2016, *Viiniverla* (C-75/15, EU:C:2016:35, σκέψη 45). Κατά την έννοια αυτή, με αναφορά, ωστόσο, όχι μόνο στον υπαινιγμό, αλλά σε όλες τις περιπτώσεις που καλύπτονται από το άρθρο 16, στοιχεία α' έως δ', του κανονισμού 110/2008, βλ. απόφαση της 14ης Ιουλίου 2011, *Bureau National Interprofessionnel du Cognac* (C-4/10 και C-27/10, EU:C:2011:484, σκέψη 46).

16. Τέλος, με την πρόσφατη απόφαση Scotch Whisky Association, η οποία εκδόθηκε μετά τη λήξη της έγγραφης διαδικασίας στη δίκη που αποτελεί αντικείμενο των παρουσών προτάσεων²², το Δικαστήριο έκρινε, κατ' αρχάς, ότι ούτε η ενσωμάτωση, στην επίμαχη ονομασία, μέρους μιας προστατευόμενης γεωγραφικής ενδείξεως ούτε ο εντοπισμός φωνητικής και οπτικής ομοιότητας της επίμαχης ονομασίας με την ΠΓΕ συνιστούν αναγκαίες προϋποθέσεις για τη διαπίστωση της υπάρξεως «υπαινιγμού», κατά το άρθρο 16, στοιχείο β', του κανονισμού 110/2008²³, αποφαινόμενο ότι, όταν δεν υφίσταται τέτοια ενσωμάτωση ή τέτοια ομοιότητα, υπαινιγμός μπορεί να υφίσταται μόνον από την «εννοιολογική συνάφεια» μεταξύ της ΠΓΕ και του επίμαχου σημείου²⁴. Επιπλέον, έκρινε ότι, για τη διαπίστωση της υπάρξεως «[υπαινιγμού]», κατά την έννοια του άρθρου 16, στοιχείο β', του κανονισμού 110/2008, δεν αρκεί το επίμαχο στοιχείο του εν λόγω σημείου να προκαλεί στο ενδιαφερόμενο κοινό οποιονδήποτε συνειρμό σχετικό με την ΠΓΕ ή την οικεία γεωγραφική περιοχή. Ένα τέτοιο κριτήριο δεν μπορεί, κατά το Δικαστήριο, να γίνει δεκτό, καθόσον «δεν θεμελιώνει μια αρκούντως άμεση και μονοσήμαντη σχέση» μεταξύ του στοιχείου αυτού και της ΠΓΕ²⁵ και είναι «[υπερβολικά αόριστο και ευρύ]» με αποτέλεσμα να μην τηρείται η ασφάλεια δικαίου των ενδιαφερομένων επιχειρηματιών²⁶.

17. Από τη ανωτέρω επισκόπηση της νομολογίας προκύπτει ότι η προστασία κατά του υπαινιγμού που προβλέπεται από τα διαφορετικά συστήματα ποιότητας που θεσπίζει το δίκαιο της Ένωσης²⁷ αποτελεί μορφή *suī generis* προστασίας²⁸, που δεν συνδέεται με το κριτήριο της παραπλανήσεως –που προϋποθέτει το αμφισβητούμενο σημείο σε σχέση με την καταχωρισμένη ονομασία να είναι σε θέση να παραπλανήσει το κοινό σχετικά με τη γεωγραφική προέλευση ή την ποιότητα του προϊόντος– και δεν μπορεί να εξομοιωθεί απλώς με προστασία από τη σύγχυση. Ως εκ τούτου, ο κύριος σκοπός της προστασίας κατά του υπαινιγμού εντοπίζεται στην προστασία της ποιοτικής κληρονομιάς και της φήμης των καταχωρισμένων ονομασιών από πράξεις παρασιτισμού και όχι στην προστασία του καταναλωτή από παραπλανητικές συμπεριφορές, και ειδικότερα στις περιπτώσεις του άρθρου 13, παράγραφος 1, στοιχεία γ' και δ', του κανονισμού 510/2006 και τις αντίστοιχες διατάξεις λοιπών πράξεων της Ένωσης για την προστασία των προστατευόμενων ονομασιών²⁹.

18. Μολονότι περιλαμβάνεται στην ίδια διάταξη του ανωτέρω άρθρου 13, η περίπτωση του υπαινιγμού διαφέρει τόσο από τις περιπτώσεις «απομιμήσεως», που χαρακτηρίζονται από την αναπαραγωγή των ουσιωδών στοιχείων της καταχωρισμένης ονομασίας, όσο και από αυτές της «αντιποίησης» που χαρακτηρίζονται από την καταχρηστική και σκόπιμη χρήση της καταχωρισμένης ονομασίας για

22 Οι διάδικοι της κύριας δίκης και οι λοιποί ενδιαφερόμενοι, σύμφωνα με το άρθρο 23 του Οργανισμού του Δικαστηρίου, οι οποίοι συμμετείχαν στην έγγραφη διαδικασία, κλήθηκαν από το Δικαστήριο να υποβάλουν τις προφορικές τους παρατηρήσεις επί των συνεπειών αυτής της αποφάσεως, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της 25ης Οκτωβρίου 2018, προκειμένου να απαντηθούν τα ερωτήματα που υπέβαλε το Tribunal Supremo (Ανώτατο Δικαστήριο).

23 Απόφαση Scotch Whisky Association (C-44/17, σκέψεις 46 και 49).

24 Απόφαση Scotch Whisky Association (C-44/17, σκέψη 50).

25 Απόφαση Scotch Whisky Association (C-44/17, σκέψη 53).

26 Απόφαση Scotch Whisky Association (σκέψη 55). Περαιτέρω, κατά το Δικαστήριο, «αν αρκούσε, για τη διαπίστωση της υπάρξεως ενός υπαινιγμού, η δημιουργία στον καταναλωτή οποιασδήποτε φύσεως συνειρμού σχετικού με [ΠΓΕ], τούτο θα είχε ως αποτέλεσμα, [...] το πεδίο εφαρμογής του στοιχείου β', του άρθρου 16, του κανονισμού 110/2008, να επεκταθεί στο πεδίο εφαρμογής των διατάξεων που έπονται του στοιχείου αυτού στο εν λόγω άρθρο, ήτοι των στοιχείων γ' και δ' αυτού, τα οποία αφορούν περιπτώσεις όπου η σχέση με προστατευόμενη γεωγραφική ένδειξη είναι ακόμη πιο έμμεση σε σύγκριση με τον "[υπαινιγμό]" περί αυτής» (σκέψη 54, βλ., επίσης, προτάσεις του γενικού εισαγγελέα H. Saugmandsgaard Øe στην υπόθεση The Scotch Whisky Association, C-44/17, EU:C:2018:111, σημεία 61 έως 63).

27 Για τον αμπελοοινικό τομέα, βλ. κανονισμό (ΕΕ) 1308/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013, για τη θέσπιση κοινής οργάνωσης των αγορών γεωργικών προϊόντων και την κατάργηση των κανονισμών (ΕΟΚ) 922/72, (ΕΟΚ) 234/79, (ΕΚ) 1037/2001 και (ΕΚ) 1234/2007 του Συμβουλίου (ΕΕ 2013, L 347, σ. 671): για τον τομέα των αρωματισμένων ποτών, βλ. κανονισμό (ΕΕ) 251/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 2014, για τον ορισμό, την περιγραφή, την παρουσίαση, την επισήμανση και την προστασία των γεωγραφικών ενδείξεων των αρωματισμένων αμπελοοινικών προϊόντων και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΟΚ) 1601/91 του Συμβουλίου (ΕΕ 2014, L 84, σ. 14), και για τον τομέα των αλκοολούχων ποτών, τον προεκτεθέντα κανονισμό 110/2008.

28 Επ' αυτού, υπενθυμίζω ότι το άρθρο 4 της Συμφωνίας της Λισσαβόνας σχετικά με την προστασία των ονομασιών προελεύσεως και τη διεθνή καταχώρισή τους, του 1958, στην οποία βασίζεται το άρθρο 13, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 510/2006, μνημονεύει μόνον τις περιπτώσεις «αντιποίησης» και «απομιμήσεως», αλλά όχι αυτή του «υπαινιγμού».

29 Υπ' αυτή την έννοια, η προστασία κατά του υπαινιγμού θυμίζει εκείνη που παρέχεται στα σήματα που χαίρουν φήμης. Σχετικά με την πιθανότητα υπαινιγμού κατά το άρθρο 13, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 510/2006, και για μη συγκρίσιμα προϊόντα, βλ. απόφαση της 18ης Σεπτεμβρίου 2015, Federación Nacional de Cafeteros de Colombia κατά ΓΕΕΑ-Hautrive (COLOMBIANO HOUSE) (T-387/13, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2015:647, σκέψεις 55 και 56).

προϊόντα που δεν καλύπτονται από αυτή, με συνακόλουθη οικειοποίηση των αξιών που συνδέονται με την παραδοσιακή μέθοδο παραγωγής προϊόντων που φέρουν την ονομασία³⁰. Περαιτέρω, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας F. G. Jacobs στις προτάσεις του επί της υποθέσεως *Consortio per la tutela del formaggio Gorgonzola*³¹, σχετικά με το άρθρο 13, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 2081/92, από την οικονομία της διατάξεως συνάγεται ότι οι προϋποθέσεις για την ύπαρξη «υπαινιγμού» είναι διαφορετικές και λιγότερες από τις προϋποθέσεις για την ύπαρξη «απομιμήσεως» ή «αντιποίησης». Το νομικό περιεχόμενο της έννοιας του υπαινιγμού πρέπει να ορίζεται ως εκ τούτου αυτόνομα, δίχως να πρέπει να επιδιώκεται ομοιομορφία ως προς τα κριτήρια εφαρμογής αναλόγως των διαφορετικών περιπτώσεων «απομιμήσεως» και «αντιποίησης», μολονότι οι ως άνω έννοιες εντάσσονται στο ίδιο ενιαίο, συστημικό πλαίσιο.

19. Από σημασιολογικής απόψεως, υπαινιγμός σημαίνει «ανάκληση στη μνήμη»³². Κατά τη μεταφορά της εν λόγω έννοιας στην προστασία των καταχωρισμένων ονομασιών, το Δικαστήριο θέτει, ως προϋπόθεση για ύπαρξη μη νόμιμου υπαινιγμού, η έκθεση στο συμβατικό προϊόν³³ να μπορεί να προκαλέσει στον καταναλωτή μια γνωστική διαδικασία συνδέσεως μέσω της οποίας θα «ανακαλεί» στη μνήμη του τα προϊόντα που καλύπτονται από την καταχωρισμένη ονομασία. Εάν τούτο προϋποθέτει κατ' ανάγκη την εκ νέου επεξεργασία των πληροφοριών που μεταδίδονται μέσω της αντιληπτικής/γνωστικής διεγέρσεως που προκαλείται από μια τέτοια έκθεση, το Δικαστήριο έκρινε, στην απόφαση *Scotch Whisky Association*, ότι υπάρχει υπαινιγμός μόνο εφόσον θεμελιώνεται μια αρκούντως «άμεση και μονοσήμαντη» σχέση μεταξύ του επίμαχου σημείου και της ενδείξεως³⁴. Κατά τη γνώμη μου, η θεμελίωση μιας τέτοιας σχέσεως έγκειται στην αμεσότητα (η γνωστική διαδικασία συνδέσεως δεν πρέπει να συνιστά πολύπλοκη εκ νέου επεξεργασία πληροφοριών) και στην ένταση (η –νοητική– σύνδεση με την εικόνα του προϊόντος που καλύπτεται από την καταχωρισμένη ονομασία πρέπει να είναι αρκούντως έντονη) της αποκρίσεως του καταναλωτή στο ερέθισμα.

20. Σε αντίθεση με τις παραδοχές της αποφάσεως του Δικαστηρίου της 7ης Ιουνίου 2018, *Scotch Whisky Association* (C-44/17, EU:C:2018:415), από τη νομολογία του Δικαστηρίου και του Γενικού Δικαστηρίου προκύπτει σαφώς η τάση να ερμηνεύεται με διασταλτικό τρόπο η έννοια του «υπαινιγμού», σύμφωνα με την ευρεία προστασία που παρέχεται στις ονομασίες προελεύσεως από τον νομοθέτη της Ένωσης και σύμφωνα με τον χαρακτήρα δημοσίου συμφέροντος του σκοπού προστασίας των προϊόντων ποιότητας³⁵. Επ' αυτού, υπενθυμίζω ότι η προστασία των εν λόγω ονομασιών δεν αποτελεί μόνο στρατηγικό στοιχείο της οικονομίας της Ένωσης, όπως ρητά διαλαμβάνεται στην πρώτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 1151/2012, αλλά συμβάλλει επίσης στην επίτευξη του σκοπού προστασίας της ευρωπαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς, που προβλέπεται στο άρθρο 3, παράγραφος 3, τέταρτο εδάφιο, της Συνθήκης ΕΕ.

21. Υπό το πρίσμα των αρχών που εκτέθηκαν ανωτέρω, θα εξετάσω τα προδικαστικά ερωτήματα που υπέβαλε το αιτούν δικαστήριο.

30 Βλ., σχετικά με τις έννοιες της αντιποίησης και της απομιμήσεως, απόφαση της 20ής Δεκεμβρίου 2017, *Comité Interprofessionnel du Vin de Champagne* (C-393/16, EU:C:2017:991, σκέψη 57).

31 C-87/97 (EU:C:1998:614, σημείο 33).

32 Διαδικτυακή εγκυκλοπαίδεια Treccani.

33 Με την έκφραση αυτή θα επισημάνω στο εξής τα προϊόντα που δεν καλύπτονται από προστατευόμενη ονομασία ή γεωγραφική ένδειξη.

34 Βλ., ιδίως, σκέψη 53 της αποφάσεως *Scotch Whisky Association*.

35 Βλ. σχετικά, για μια παράθεση των σκοπών της ευρωπαϊκής νομοθεσίας, απόφαση της 8ης Σεπτεμβρίου 2009, *Budějovický Budvar* (C-478/07, EU:C:2009:521, σκέψεις 109 έως 111 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Βλ., επίσης, αποφάσεις της 21ης Ιανουαρίου 2016, *Viiniverla* (C-75/15, EU:C:2016:35, σκέψη 24), και της 14ης Σεπτεμβρίου 2017, *EUPO κατά Instituto dos Vinhos do Douro e do Porto* (C-56/16 P, EU:C:2017:693, σκέψεις 80 και 81).

Επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος

22. Με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα, το Tribunal Supremo (Ανώτατο Δικαστήριο) ζητεί κατ' ουσίαν από το Δικαστήριο να διευκρινίσει αν υπαινιγμός ο οποίος απαγορεύεται βάσει του άρθρου 13, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 510/2006 μπορεί να δημιουργηθεί από τη χρήση εικονιστικών σημείων ή αν μόνον η χρήση ονομασιών που εμφανίζουν εικονιστική, φωνητική ή εννοιολογική ομοιότητα με την επίμαχη ΠΟΠ μπορεί να δημιουργήσει τέτοιο πλαίσιο.ός.

23. Συμμερίζομαι την άποψη της ενάγουσας της κύριας δίκης και της Γαλλικής, της Γερμανικής και της Ισπανικής Κυβερνήσεως ότι η απάντηση στο εν λόγω ερώτημα πρέπει να είναι καταφατική.

24. Από την ανωτέρω παρατιθέμενη νομολογία προκύπτει ότι, προκειμένου να διαπιστωθεί η ύπαρξη «υπαινιγμού», το καθοριστικό κριτήριο είναι η αντίληψη του καταναλωτή, η οποία πρέπει να λαμβάνεται υπόψη σε συνάρτηση με τη δυνατότητα του αμφισβητούμενου σημείου να δημιουργήσει *νοητική σύνδεση* μεταξύ του συμβατικού προϊόντος και του προϊόντος που καλύπτεται από την καταχωρισμένη ονομασία³⁶. Περαιτέρω, από την απόφαση Scotch Whisky Association συνάγεται ότι η ενδεχόμενη ενσωμάτωση στο αμφισβητούμενο σημείο στοιχείων της προστατευόμενης ονομασίας και η οπτική ή/και φωνητική ομοιότητα μεταξύ αυτής και του ανωτέρω σημείου συνιστούν μόνον *ενδείξεις* που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη προκειμένου να εκτιμηθεί αν, στη θέα του συμβατικού προϊόντος, δημιουργείται στον καταναλωτή μια τέτοια νοητική σύνδεση³⁷. Με άλλα λόγια, κατά το Δικαστήριο, υπαινιγμός μπορεί επίσης να διαπιστωθεί με βάση μόνο μια «εννοιολογική συνάφεια» μεταξύ του αμφισβητούμενου σημείου και της προστατευόμενης ονομασίας, εφόσον η ομοιότητα αυτή είναι σε θέση να ωθήσει το κοινό να ανακαλέσει στη μνήμη του τα προϊόντα που καλύπτονται από την εν λόγω ονομασία.

25. Αν η ύπαρξη οπτικής και, κυρίως, φωνητικής ομοιότητας δεν συνιστά «αναγκαία προϋπόθεση»³⁸ για τη διαπίστωση υπαινιγμού, τούτο σημαίνει ότι η νοητική σύνδεση μεταξύ του συμβατικού προϊόντος και του προϊόντος που καλύπτεται από την εν λόγω ονομασία, που απαιτείται προς τον σκοπό μιας τέτοιας διαπιστώσεως, δεν προϋποθέτει κατ' ανάγκην τη χρήση λεκτικών στοιχείων. Μια εικόνα, ένα σύμβολο και, γενικότερα, ένα εικονιστικό σήμα μπορεί, όπως ένα όνομα, να μεταφέρει μια έννοια και ως εκ τούτου είναι σε θέση να προκαλέσει στον καταναλωτή νοητική σύνδεση με την προστατευόμενη ονομασία, ως προς την οποία, στην προκειμένη περίπτωση, ο «υπαινιγμός» δεν δημιουργείται οπτικά ή φωνητικά, αλλά λόγω αναφοράς στο εννοιολογικό περιεχόμενο της ονομασίας.

26. Βεβαίως, όπως επισήμανε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση η Επιτροπή, σε όλες σχεδόν τις αιτιολογικές σκέψεις της αποφάσεως Scotch Whisky Association, όπως και σε όλες τις προπαρατεθείσες αποφάσεις, ο υπαινιγμός δημιουργείται διά της *ονομασίας* του συμβατικού προϊόντος³⁹.

27. Εξάλλου, αντίθετα από την Επιτροπή, δεν συμμερίζομαι την άποψη ότι εξ αυτού μπορεί να συναχθεί η πρόθεση του Δικαστηρίου να οριοθετήσει την περίπτωση του υπαινιγμού μόνον όπου η νοητική σύνδεση με το προϊόν που καλύπτεται από καταχωρισμένη ονομασία απορρέει από τη χρήση λεκτικών στοιχείων. Πράγματι, ανεξαρτήτως του γεγονότος ότι δύο εκ των αιτιολογικών σκέψεων και το δεύτερο εδάφιο του σημείου 2 του διατακτικού της αποφάσεως αναφέρονται γενικότερα στο

36 Πρβλ. ιδίως αποφάσεις της 21ης Ιανουαρίου 2016, Viiniverla (C-75/15, EU:C:2016:35, σκέψη 22), και Scotch Whisky Association (σκέψη 51). Βλ. και προτάσεις του γενικού εισαγγελέα H. Saugmandsgaard Øe στην υπόθεση The Scotch Whisky Association (C-44/17, EU:C:2018:111, σημείο 60).

37 Βλ. προτάσεις του γενικού εισαγγελέα H. Saugmandsgaard Øe στην υπόθεση The Scotch Whisky Association (C-44/17, EU:C:2018:111, σημείο 58).

38 Απόφαση Scotch Whisky Association (σκέψεις 46 και 49).

39 Οι όροι ή οι φράσεις «ονομασία», «ονομασία του προϊόντος», «όρος που χρησιμοποιείται προς προσδιορισμό του προϊόντος», «εμπορική ονομασία» χρησιμοποιούνται εναλλακτικά από το Δικαστήριο, βλ. ιδίως σκέψεις 44, 45, 46, 48, από 49 έως 53 και 56 της αποφάσεως Scotch Whisky Association.

«επίμαχο στοιχείο» του υπό κρίση σημείου, η ορολογία που χρησιμοποιείται από το Δικαστήριο πρέπει να ενταχθεί εντός του πλαισίου της διαφοράς της κύριας δίκης επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση Scotch Whisky Association, όπου είχε τεθεί το ζήτημα δημιουργίας υπαινιγμού από όρο που περιλαμβάνεται στην ονομασία του συμβατικού προϊόντος⁴⁰.

28. Περαιτέρω, αν έπρεπε να αντλήσουμε δεσμευτικά ερμηνευτικά στοιχεία μόνον από την ορολογία που χρησιμοποιείται στην απόφαση αυτή, θα πρέπει επίσης να συναγάγουμε την πρόθεση του Δικαστηρίου να περιορίσει την έννοια του «υπαινιγμού» σε περιπτώσεις όπου η απαιτούμενη –νοητική– σχέση προκαλείται από όρους που περιέχονται στην εμπορική ονομασία του συμβατικού προϊόντος, εξαιρουμένου οποιουδήποτε άλλου λεκτικού στοιχείου (όπως γενικές, περιγραφικές, εγκωμιαστικές κ.λπ. φράσεις) που αναγράφεται στην ετικέτα ή τη συσκευασία του προϊόντος αυτού. Μια τέτοια ερμηνεία αποκλείεται, κατά τη γνώμη μου, από το ίδιο το γράμμα του άρθρου 13, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 510/2006, στο οποίο γίνεται ρητή αναφορά σε εκφράσεις (όπως «είδος», «τύπος», «μέθοδος», «τρόπος», «απομίμηση»), οι οποίες γενικά δεν αποτελούν μέρος της εμπορικής ονομασίας του προϊόντος αλλά τη συνοδεύουν.

29. Σε ουσιαστικότερο επίπεδο, από την προπαρατεθείσα νομολογία του Δικαστηρίου, και ιδίως από τις αποφάσεις Bureau National Interprofessionnel du Cognac⁴¹ και Viiniverla⁴², προκύπτει ότι η ανάλυση περί της υπάρξεως υπαινιγμού πρέπει να λαμβάνει υπόψη οποιαδήποτε σιωπηρή ή ρητή αναφορά στην καταχωρισμένη ονομασία, είτε πρόκειται για λεκτικά είτε, μόνο, για εικονιστικά στοιχεία που περιλαμβάνονται στην ετικέτα του συμβατικού προϊόντος ή εμφανίζονται στη συσκευασία του, ή στοιχεία που αφορούν τη μορφή ή την παρουσίαση στο κοινό αυτού του προϊόντος. Η ανάλυση αυτή πρέπει επίσης να λαμβάνει υπόψη την ταυτότητα ή τον βαθμό ομοιότητας μεταξύ των επίδικων προϊόντων και τον τρόπο διαθέσεώς τους στην αγορά, επίσης όσον αφορά τους αντίστοιχους διαύλους πωλήσεων, καθώς και τα στοιχεία που καθιστούν δυνατή τη διαπίστωση της σκοπιμότητας της αναφοράς στο προϊόν που καλύπτεται από την προστατευόμενη ονομασία ή, αντίστροφα, του τυχαίου χαρακτήρα της. Ως εκ τούτου, το εθνικό δικαστήριο οφείλει να εκτιμήσει ένα σύνολο ενδείξεων, χωρίς ωστόσο η ύπαρξη ή η απουσία τέτοιων ενδείξεων, όπως είναι η οπτική, φωνητική ή εννοιολογική ομοιότητα μεταξύ των επίδικων ονομασιών, να συνεπάγεται αφ' εαυτής ότι –το δικαστήριο– μπορεί να διαπιστώσει ή να αποκλείσει την ύπαρξη υπαινιγμού.

30. Εντούτοις, πρέπει να υπομνησθεί ότι, στην απόφαση Scotch Whisky Association, το Δικαστήριο έκρινε ότι μπορεί να υπάρξει υπαινιγμός μόνον όταν το επίμαχο σημείο προκαλεί στο κοινό μια αρκούντως «άμεση» και «μονοσήμαντη» σχέση μεταξύ του σημείου αυτού και της καταχωρισμένης ονομασίας⁴³, οριοθετώντας, κατ' αυτόν τον τρόπο το πεδίο εφαρμογής της έννοιας του «υπαινιγμού» σε συνάρτηση με την αμεσότητα και την ένταση της αποκρίσεως του καταναλωτή –όπως εκτέθηκε στο σημείο 19 των παρουσών προτάσεων– και όχι σε συνάρτηση με το είδος του αντιληπτικού ερεθίσματος.

31. Μια τέτοια επιλογή είναι, κατά τη γνώμη μου, αφ' εαυτής σε θέση να οριοθετήσει την έκταση των μη νόμιμων υπαινιγμών και, κατά συνέπεια, τον περιορισμό της ελευθερίας των παραγωγών συμβατικών προϊόντων στην επιλογή των μεθόδων παρουσιάσεως των προϊόντων τους στο κοινό, εντός ορίων που δεν υπερβαίνουν το αναγκαίο μέτρο για αποτελεσματική προστασία των καταχωρισμένων ονομασιών και για τήρηση της απαιτήσεως ασφάλειας δικαίου των ενδιαφερομένων επιχειρηματιών⁴⁴.

⁴⁰ Το ίδιο ισχύει και για την προπαρατεθείσα νομολογία.

⁴¹ Απόφαση της 14ης Ιουλίου 2011 (C-4/10 και C-27/10, EU:C:2011:484).

⁴² Απόφαση της 21ης Ιανουαρίου 2016 (C-75/15, EU:C:2016:35, σκέψη 27).

⁴³ Απόφαση Scotch Whisky Association (σκέψη 53).

⁴⁴ Σχετικά με την τήρηση της απαιτήσεως ασφάλειας δικαίου βάσει της εν λόγω οριοθέτησεως έχει αποφανθεί το ίδιο το Δικαστήριο στη σκέψη 55 της αποφάσεως Scotch Whisky Association.

32. Εάν υιοθετηθεί, όπως προτείνω στο Δικαστήριο να πράξει, μια ερμηνεία κατά την οποία μπορεί να υπάρξει υπαινιγμός κατά το άρθρο 13, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 510/2006 και μέσω της χρήσεως εικονιστικών σημείων και ελλείπει οπτικής, φωνητικής ή εννοιολογικής ομοιότητας μεταξύ της ΠΟΠ ή της ΠΓΕ και της εμπορικής ονομασίας του συμβατικού προϊόντος, πέραν της υπάρξεως ισχυρών ερεισμάτων στη νομολογία του Δικαστηρίου, τούτο συνάδει, κατά τη γνώμη μου, τόσο με τη βούληση του νομοθέτη της Ένωσης να παράσχει ευρεία προστασία στις ονομασίες αυτές όσο και με τη σπουδαιότητα των επιδιωκόμενων σκοπών μέσω της αναγνώρισεως μιας τέτοιας προστασίας, όπως εκτέθηκε στο σημείο 21 των παρουσών προτάσεων.

33. Τέλος, εκτιμώ ότι η προτεινόμενη ερμηνεία δεν συνεπάγεται κάποια παρείσφρηση του άρθρου 13, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 510/2006 στο πεδίο εφαρμογής των ακόλουθων στοιχείων γ' και δ' της ίδιας παραγράφου, στα οποία διαλαμβάνονται «ενδείξεις» ή «πρακτικές» που απαγορεύονται όχι διότι δημιουργούν υπαινιγμό στην καταχωρισμένη ονομασία⁴⁵, αλλά διότι παρέχουν ψευδείς ή παραπλανητικές πληροφορίες όσον αφορά την προέλευση, την καταγωγή, τη φύση ή τις ουσιαστικές ιδιότητες του προϊόντος, ή είναι ικανές να παραπλανήσουν τον καταναλωτή.

34. Κατόπιν των ανωτέρω, στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει, κατά τη γνώμη μου, να δοθεί η απάντηση ότι μπορεί να δημιουργείται υπαινιγμός, κατά το άρθρο 13, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 510/2006, από τη χρήση εικονιστικών σημείων και ελλείπει εικονιστικής, φωνητικής ή εννοιολογικής ομοιότητας μεταξύ της καταχωρισμένης ονομασίας και της εμπορικής ονομασίας του επίμαχου προϊόντος, υπό την προϋπόθεση ότι, στη θέα των επίμαχων σημείων, ο καταναλωτής θα ανακαλεί ευθέως, ως εικόνα αναφοράς, το εμπόρευμα το οποίο αφορά η προστατευόμενη ονομασία.

Επί του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος

35. Το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα μπορεί να χωριστεί σε δύο σκέλη. Με το πρώτο σκέλος, το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσίαν από το Δικαστήριο να διευκρινίσει αν η χρήση σημείων που συνιστούν υπαινιγμό στην περιφέρεια με την οποία συνδέεται μια ΠΟΠ κατά το άρθρο 2, παράγραφος 1, στοιχείο α', του κανονισμού 510/2006, για προϊόντα ίδια ή παρεμφερή με αυτά που καλύπτονται από την ΠΟΠ, μπορεί να συνιστά υπαινιγμό στην ΠΟΠ, ο οποίος απαγορεύεται βάσει του άρθρου 13, παράγραφος 1, στοιχείο β', του εν λόγω κανονισμού. Με το δεύτερο σκέλος, το Tribunal Supremo (Ανώτατο Δικαστήριο) ζητεί να διευκρινιστεί αν δημιουργείται μη νόμιμος υπαινιγμός, ακόμη και αν ο χρήστης των εν λόγω σημείων είναι παραγωγός εγκαταστημένος στην επίμαχη περιφέρεια, αλλά τα προϊόντα του δεν πληρούν τις απαιτήσεις που προβλέπονται στις προδιαγραφές της ΠΟΠ.

36. Η απάντηση στο πρώτο σκέλος αυτού του ερωτήματος απορρέει από τους ανωτέρω συλλογισμούς.

37. Δεδομένου του συνδέσμου μεταξύ των προϊόντων ΠΟΠ και της περιοχής από την οποία κατάγονται⁴⁶, η χρήση σημείων, εικονιστικών και/ή λεκτικών που συνιστούν υπαινιγμό στην επίμαχη περιφέρεια, για προϊόντα ίδια ή παρεμφερή με αυτά που καλύπτονται από την ΠΟΠ, δύναται να ωθήσει το κοινό να ανακαλέσει την εικόνα των εν λόγω προϊόντων και να συνιστά ως εκ τούτου υπαινιγμό, ο οποίος απαγορεύεται βάσει του άρθρου 13, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 510/2006. Βάσει των ανωτέρω, ωστόσο, αυτό μπορεί να συμβεί μόνον εάν η νοητική σύνδεση με τη γεωγραφική περιοχή της ΠΟΠ, που προκαλείται από τη χρήση σημείων που δημιουργούν υπαινιγμό, είναι σε θέση να ωθήσει τον καταναλωτή να ανακαλέσει ευθέως, ως εικόνα αναφοράς, τα προϊόντα τα οποία αφορά η προστατευόμενη ονομασία.

⁴⁵ Βλ., σχετικά, απόφαση Scotch Whisky Association (σκέψη 65).

⁴⁶ Ο σύνδεσμος μεταξύ των ΠΟΠ και της περιοχής αναφοράς είναι πιο στενός σε σχέση με την περίπτωση των ΠΓΕ. Όσον αφορά τις ΠΟΠ, το άρθρο 2, παράγραφος 1, του κανονισμού 510/2006 ορίζει ότι η παραγωγή, η μεταποίηση και η επεξεργασία των σχετικών προϊόντων πρέπει να πραγματοποιούνται στην οριοθετημένη γεωγραφική περιοχή (στοιχείο α'), ενώ για τις ΠΓΕ, αρκεί μόνο μία από αυτές τις φάσεις να λαμβάνει χώρα σε αυτή την περιοχή (στοιχείο β').

38. Όπως κατ' επανάληψη έχει κριθεί από το Δικαστήριο, εναπόκειται στο εθνικό δικαστήριο να εκτιμήσει, κατά πόσον, σε σχέση με ορισμένη περίπτωση, υφίσταται μη νόμιμος υπαινιγμός⁴⁷. Ως εκ τούτου, οι συλλογισμοί που ακολουθούν αποσκοπούν απλώς στην παροχή ορισμένων στοιχείων που θα καθοδηγήσουν το αιτούν δικαστήριο (ή το δικαστήριο της ουσίας που ενδεχομένως πρέπει να αποφανθεί εν προκειμένω) στην εκτίμηση αυτή.

39. Στη διαφορά της κύριας δίκης, μολονότι τα προδικαστικά ερωτήματα αφορούν κυρίως τα εικονιστικά σημεία των επίμαχων ετικετών, υπάρχουν κάποια στοιχεία, ορισμένα από τα οποία είναι λεκτικά (οι λέξεις «Rocinante» και «adarga de oro») και άλλα εικονιστικά (σχέδια που αναπαράγουν τα φυσικά χαρακτηριστικά ορισμένων χαρακτήρων του διάσημου μυθιστορήματος του Cervantes, καθώς και χαρακτηριστικά στοιχεία του τοπίου της Μάντσα), τα οποία το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι συνιστούν υπαινιγμό στην περιφέρεια που συνδέεται με την ΠΟΠ «Queso manchego». Οι λέξεις «manchego» ή «Mancha» δεν περιέχονται, ούτε εν μέρει, στα αμφισβητούμενα λεκτικά σημεία⁴⁸ και δεν υφίσταται οπτική και φωνητική ομοιότητα μεταξύ των σημείων αυτών και της επίμαχης ΠΟΠ. Επομένως, όπως επισημαίνει το αιτούν δικαστήριο, υπό τις περιστάσεις της κύριας δίκης, ο υπαινιγμός, αν στοιχειοθετηθεί, είναι καθαρά εννοιολογικής φύσεως.

40. Από τη μεμονωμένη ή και συνδυαστική επισκόπηση των αμφισβητούμενων εικονιστικών σημείων φαίνεται ότι τα σημεία αυτά, εκ πρώτης όψεως, είναι σε θέση να προκαλέσουν μη νόμιμο υπαινιγμό κατά το άρθρο 13, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 510/2006, όπως ερμηνεύτηκε από το Δικαστήριο στην απόφαση Scotch Whisky Association. Πράγματι, όπως επισημάνει η Επιτροπή και η Γερμανική Κυβέρνηση, ορισμένα από τα σημεία αυτά είναι πολύ γενικά για να θεμελιώσουν μια «μονοσήμαντη» σχέση με την περιφέρεια της Μάντσα στο μυαλό του καταναλωτή⁴⁹, ενώ οι εικόνες που παραπέμπουν σε χαρακτήρες του μυθιστορήματος «Δον Κιχώτης από τη Μάντσα» ή σε μέρη ή γνωστά κεφάλαια του εν λόγω μυθιστορήματος δεν φαίνονται ικανές να θεμελιώσουν μια αρκούντως «άμεση» σχέση με την επίμαχη γεωγραφική περιοχή, η οποία θα ανακαλούνταν στη μνήμη μόνο με «πλάγιο» τρόπο, μέσω διαδοχικών νοητικών συνδέσεων.

41. Εντούτοις, δεν αποκλείω ότι μπορεί να στοιχειοθετηθεί υπαινιγμός υπό τις περιστάσεις της κύριας δίκης, αν οι προϋποθέσεις τοιαύτης περιπτώσεως διαπιστωθούν βάσει συνολικής εξετάσεως που λαμβάνει υπόψη όλα τα στοιχεία που έχουν δυνατότητα να δημιουργούν υπαινιγμό, είτε είναι λεκτικά είτε είναι εικονιστικά, τα οποία εμφανίζονται στις αμφισβητούμενες ετικέτες, την ταυτότητα ή την ομοιότητα μεταξύ των επίδικων προϊόντων, καθώς και τους τρόπους παρουσιάσεως, διαφημίσεως και εμπορίας των εν λόγω προϊόντων⁵⁰.

42. Το δεύτερο σκέλος του υπό εξέταση ερωτήματος αφορά τον πιθανό αντίκτυπο του γεγονότος ότι σημεία που συνιστούν υπαινιγμό στην περιοχή που συνδέεται με μια ΠΟΠ χρησιμοποιούνται για προϊόντα που δεν καλύπτονται από την εν λόγω ονομασία, των οποίων η παραγωγή, επεξεργασία και μεταποίηση πραγματοποιείται σε αυτήν τη γεωγραφική περιοχή⁵¹.

47 Βλ., ιδίως, απόφαση της 21ης Ιανουαρίου 2016, Viiniverla (C-75/15, EU:C:2016:35, σκέψεις 22 και 31), και απόφαση Scotch Whisky Association (σκέψεις 45, 46, 51, 52, 56 και σημείο 2 του διατακτικού).

48 Στις επίμαχες ετικέτες εμφανίζεται μόνον η λέξη «queso» που, ωστόσο, είναι γενική και δεν απολαμβάνει προστασίας, βλ. άρθρο 13, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού 510/2006.

49 Ειδικότερα, εννοώ τις απεικονίσεις ενός κοπαδιού προβάτων, μιας πεδιάδας, ενός αλόγου και των ανεμόμυλων που χρησιμοποιούνται στις επίμαχες ετικέτες και μεταξύ των εικονιστικών στοιχείων των αμφισβητούμενων σημάτων.

50 Συμπεριλαμβανομένης της συγχύσεως που έχει προκληθεί μεταξύ προϊόντων ΠΟΠ και προϊόντων που δεν είναι ΠΟΠ, σύμφωνα με τη διάταξη περί παραπομπής, από ορισμένες πληροφορίες στην ιστοσελίδα της IQC. Συναφώς, επισημαίνω ότι το γεγονός ότι οι πληροφορίες αυτές, όταν είναι παραπλανητικές, εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 13, παράγραφος 1, στοιχείο γ', του κανονισμού 510/2006, δεν αποκλείει ότι μπορούν να ληφθούν υπόψη ως ενδείξεις δηλωτικές υπαινιγμού κατά το στοιχείο β' αυτής της διατάξεως.

51 Ήτοι προϊόντα που δεν πληρούν τις απαιτήσεις που προβλέπονται στη συγγραφή υποχρεώσεων ΠΟΠ πλην αυτής της γεωγραφικής τους προελεύσεως.

43. Επ' αυτού επισημαίνω, όπως και η ενάγουσα της κύριας δίκης, η Γαλλική, η Γερμανική και η Ισπανική Κυβέρνηση και η Επιτροπή, ότι το άρθρο 13, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 510/2006 δεν προβλέπει εξαίρεση από το πεδίο εφαρμογής του για περιπτώσεις όπου η γεωγραφική προέλευση προϊόντων που δημιουργούν υπαινιγμό συμπίπτει με εκείνη των προϊόντων ΠΟΠ ή ΠΓΕ. Εξάλλου, τούτο συνάδει τόσο με τη φύση της προστασίας κατά του υπαινιγμού –η οποία, όπως εκτέθηκε, μολονότι καλύπτει και περιπτώσεις που προκαλούν σύγχυση, δεν εξαρτάται από την ύπαρξη σφάλματος του καταναλωτή, συμπεριλαμβανομένου σφάλματος σχετικά με τη γεωγραφική προέλευση των προϊόντων που δημιουργούν υπαινιγμό– όσο και με τους σκοπούς που επιδιώκει ο κανονισμός 510/2006. Πράγματι, η παροχή άδειας στους παραγωγούς που δραστηριοποιούνται στη γεωγραφική περιοχή που συνδέεται με ορισμένη ΠΟΠ, αλλά δεν συμμορφώνονται με τις σχετικές προδιαγραφές, να χρησιμοποιούν σημεία που συνιστούν υπαινιγμό στη γεωγραφική περιοχή για προϊόντα ίδια ή παρεμφερή με εκείνα που καλύπτονται από την ΠΟΠ αποδυναμώνει την εγγύηση ποιότητας που παρέχει μια τέτοια ονομασία⁵², εγγύηση η οποία, μολονότι συνδέεται ουσιαστικά με τη γεωγραφική προέλευση των προϊόντων ΠΟΠ, απαιτεί συμμόρφωση με όλους τους όρους των προδιαγραφών της ΠΟΠ. Περαιτέρω, η μη επέκταση της προστασίας κατά του υπαινιγμού και έναντι συμπεριφορών τοπικών παραγωγών που δεν πληρούν τις απαιτήσεις που προβλέπονται στις προδιαγραφές της ΠΟΠ προσβάλλει τα δικαιώματα που πρέπει να παρέχονται στους παραγωγούς οι οποίοι έχουν καταβάλει αποτελεσματικές ποιοτικές προσπάθειες, προκειμένου να χρησιμοποιούν μια ονομασία προελεύσεως καταχωρισμένη βάσει του κανονισμού 510/2006, εκθέτοντάς τους, όπως επισημαίνει η Γαλλική Κυβέρνηση, στις συνέπειες του αθέμιτου ανταγωνισμού, οι οποίες, ακριβώς επειδή προέρχονται από παραγωγούς εγκαταστημένους στην ίδια γεωγραφική περιοχή, ενδέχεται να είναι περισσότερο επιβλαβείς⁵³.

44. Βάσει των προεκτεθέντων, στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα που υπέβαλε το Tribunal Supremo (Ανώτατο Δικαστήριο) πρέπει, κατά τη γνώμη μου, να δοθεί η απάντηση ότι η χρήση, για προϊόντα ίδια ή παρεμφερή με αυτά που καλύπτονται από μια ΠΟΠ, κατά το άρθρο 2, παράγραφος 1, στοιχείο α', του κανονισμού 510/2006, σημείων που συνιστούν υπαινιγμό στην περιφέρεια με την οποία συνδέεται η ονομασία μπορεί να δημιουργεί υπαινιγμό, κατά το άρθρο 13, παράγραφος 1, στοιχείο β', του εν λόγω κανονισμού, ακόμη και αν ο χρήστης των εν λόγω σημείων είναι παραγωγός εγκαταστημένος στην ίδια περιφέρεια, αλλά τα προϊόντα του δεν καλύπτονται από την ΠΟΠ.

Επί του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος

45. Με το τρίτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί από το Δικαστήριο να διευκρινίσει αν η έννοια του «μέσου καταναλωτή που έχει τη συνήθη πληροφόρηση και είναι ευλόγως προσεκτικός και ενημερωμένος», και του οποίου την αντίληψη πρέπει να λάβει υπόψη το εθνικό δικαστήριο προκειμένου να διαπιστώσει αν υφίσταται υπαινιγμός κατά το άρθρο 13, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 510/2006, πρέπει να εκλαμβάνεται ως παραπέμπουσα στον Ευρωπαϊό καταναλωτή ή μπορεί να παραπέμπει μόνον στον καταναλωτή του κράτους μέλους, στο οποίο παρασκευάζεται και καταναλώνεται κυρίως το προϊόν διά του οποίου δημιουργείται υπαινιγμός.

46. Όπως εκτέθηκε ανωτέρω και όπως υποστηρίζουν όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη που κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, η απάντηση σε αυτό το ερώτημα μπορεί να συναχθεί από την απόφαση της 21ης Ιανουαρίου 2016, Viiniverla (C-75/15, EU:C:2016:35). Με την απόφαση αυτή, σχετικά με την ερμηνεία του άρθρου 16, στοιχείο β', του κανονισμού 110/2008, το Δικαστήριο έκρινε

⁵² Εγγύηση η οποία αποτελεί «τη βασική λειτουργία που επιτελούν τα δικαιώματα που παρέχονται δυνάμει του κανονισμού 510/2006», βλ., σχετικά απόφαση της 8ης Σεπτεμβρίου 2009, Budějovický Budvar (C-478/07, EU:C:2009:521, σκέψη 112).

⁵³ Όσον αφορά το επιχείρημα που προέβαλε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση η εναγόμενη, και ήδη αναφερόμενη, της κύριας δίκης και το οποίο στηρίζεται στην απαίτηση της ασφάλειας δικαίου σχετικά με τη νομιμότητα χρήσεως των σημείων που έχουν καταχωρισθεί ως σήματα πριν από την καταχώριση ονομασίας προελεύσεως βάσει του κανονισμού 510/2006, υπενθυμίζω ότι το άρθρο 14, παράγραφος 2, αυτού του κανονισμού προβλέπει ότι εμπορικό σήμα η χρήση του οποίου αντιστοιχεί σε μία από τις περιπτώσεις που αναφέρονται στο άρθρο 13 αυτού του κανονισμού, το οποίο έχει καταχωρισθεί πριν από την ημερομηνία προστασίας της ονομασίας προέλευσης ή της γεωγραφικής ένδειξης στη χώρα καταγωγής, μπορεί να συνεχίζεται παρά την καταχώριση μιας ονομασίας προέλευσης ή μιας γεωγραφικής ένδειξης. Εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει αν πληρούνται οι προϋποθέσεις εφαρμογής της διατάξεως αυτής στη διαφορά της κύριας δίκης.

ότι, λαμβανομένης υπόψη της ανάγκης εξασφάλισης αποτελεσματικής και ομοιόμορφης προστασίας των γεωγραφικών ενδείξεων σε όλη την Ένωση, η έννοια του «καταναλωτή», του οποίου την αντίληψη πρέπει να λάβει υπόψη το εθνικό δικαστήριο προκειμένου να καθορίσει αν υφίσταται υπαινιγμός κατά την εν λόγω διάταξη, αφορά «τον Ευρωπαϊό καταναλωτή και όχι μόνον τον καταναλωτή του κράτους μέλους εντός του οποίου παρασκευάζεται το προϊόν το οποίο φέρεται ότι προκαλεί «υπαινιγμό» της προστατευόμενης γεωγραφικής ενδείξεως»⁵⁴. Η ίδια ερμηνεία πρέπει, κατά την άποψή μου, να υιοθετηθεί στο πλαίσιο της προστασίας κατά του υπαινιγμού την οποία προβλέπει ο κανονισμός 510/2006.

47. Ωστόσο, οι περιστάσεις της κύριας δίκης διαφέρουν από εκείνες της διαφοράς επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση *Viiniverla*⁵⁵. Ενδεχόμενη αναφορά μόνο στον τοπικό Φινλανδό καταναλωτή –ο οποίος μπορεί να αναγνωρίσει, από την ονομασία «Verlados», τον τόπο παραγωγής του προϊόντος που δημιουργεί υπαινιγμό– και όχι στον Ευρωπαίο, θα είχε ως αποτέλεσμα, εν τοιαύτη περιπτώσει, τον αποκλεισμό της υπάρξεως υπαινιγμού⁵⁶. Εξάλλου, αν ληφθεί υπόψη μόνον η αντίληψη του Ισπανού καταναλωτή στη διαφορά της κύριας δίκης, η διαπίστωση ενδεχόμενου υπαινιγμού είναι ευκολότερη, ενώ υφίσταται ο κίνδυνος αποκλεισμού αυτής της περιπτώσεως αν ληφθεί υπόψη μόνον η αντίληψη του Ευρωπαϊού καταναλωτή (εξαιρουμένου του Ισπανού καταναλωτή), δεδομένου ότι η σχέση μεταξύ της περιφέρειας της Μάντσα και των εικονιστικών και λεκτικών σημείων των αμφισβητούμενων ετικετών είναι οπωσδήποτε πιο χαλαρή για τον εν λόγω καταναλωτή.

48. Εξ αυτού του λόγου, το αιτούν δικαστήριο ζητεί από το Δικαστήριο να διευκρινίσει αν, υπό περιστάσεις όπως αυτές της κύριας δίκης, πρέπει να λάβει υπόψη του τον Ευρωπαίο καταναλωτή ή μόνον τον Ισπανό καταναλωτή.

49. Είναι προφανές ότι η έννοια του «Ευρωπαϊού καταναλωτή» ενέχει εγγενείς περιορισμούς, δεδομένου ότι πρόκειται για ένα πλάσμα δικαίου, το οποίο τείνει να συγκεράσει σε έναν κοινό παρονομαστή μια ιδιαίτερα ποικιλόμορφη και ετερογενή πραγματικότητα. Στο πλαίσιο της προστασίας των καταχωρισμένων ονομασιών από μη νόμιμους υπαινιγμούς –για την οποία λαμβάνεται υπόψη η εικαζόμενη αντίληψη του καταναλωτή, προκειμένου να διαπιστωθεί όχι ο κίνδυνος συγχύσεως, αλλά η απλή νοητική σύνδεση– η εν λόγω έννοια, καθώς και γενικότερα η έννοια του «μέσου καταναλωτή που έχει τη συνήθη πληροφόρηση και είναι ευλόγως προσεκτικός και ενημερωμένος» πρέπει επίσης να χρησιμοποιείται με ιδιαίτερη προσοχή.

50. Κατόπιν των ανωτέρω, όπως αποφάνθηκε το Δικαστήριο στην απόφαση *Viiniverla*⁵⁷, η χρήση της έννοιας του «Ευρωπαϊού καταναλωτή» ανταποκρίνεται στην ανάγκη εξασφάλισης αποτελεσματικής και ομοιόμορφης προστασίας των καταχωρισμένων ονομασιών σε όλη την Ένωση.

51. Αν μια τέτοια απαίτηση υπαγορεύει, ακόμη και για προϊόντα που προορίζονται για τοπικό εμπόριο, να μη λαμβάνονται υπόψη περιστάσεις που ενδέχεται να *αποκλείουν* την ύπαρξη μη νόμιμου υπαινιγμού μόνο για τους καταναλωτές ενός κράτους μέλους, αντιθέτως, δεν υπαγορεύει ότι μη νόμιμος υπαινιγμός που *διαπιστώθηκε* σε σχέση με καταναλωτή ενός και μόνο κράτους μέλους δεν αρκεί για την ενεργοποίηση της προστασίας που προβλέπει ο κανονισμός 510/2006.

52. Βάσει των ανωτέρω, κατά τη γνώμη μου, στο τρίτο ερώτημα που υπέβαλε το Tribunal Supremo (Ανώτατο Δικαστήριο) πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι, προκειμένου να καθοριστεί αν υφίσταται «υπαινιγμός» σε καταχωρισμένη ονομασία, κατά το άρθρο 13, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 510/2006, εναπόκειται στο εθνικό δικαστήριο να λάβει υπόψη του την αντίληψη ενός

54 Βλ. απόφαση της 21ης Ιανουαρίου 2016, *Viiniverla* (C-75/15, EU:C:2016:35, σκέψη 27).

55 Απόφαση της 21ης Ιανουαρίου 2016 (C-75/15, EU:C:2016:35).

56 Μολονότι βασίζονται σε μια ερμηνεία της έννοιας του υπαινιγμού περιοριζόμενη στη σύγχυση μεταξύ των επίδικων προϊόντων και στην παραπλάνηση του καταναλωτή, η οποία, εν πάση περιπτώσει, δεν έχει γίνει δεκτή από το Δικαστήριο, βλ. αποφάσεις *Consorzio per la tutela del formaggio Gorgonzola* (C-87/97, EU:C:1999:115, σκέψη 26), *Επιτροπή κατά Γερμανίας* (C-132/05, EU:C:2008:117, σκέψη 45), και της 21ης Ιανουαρίου 2016, *Viiniverla* (C-75/15, EU:C:2016:35, σκέψη 44).

57 Απόφαση της 21ης Ιανουαρίου 2016 (C-75/15, EU:C:2016:35, σκέψη 27).

μέσου καταναλωτή που έχει τη συνήθη πληροφόρηση και είναι ευλόγως προσεκτικός και ενημερωμένος, και η τελευταία αυτή έννοια πρέπει να εκλαμβάνεται ως παραπέμπουσα και στον καταναλωτή του κράτους μέλους στο οποίο παρασκευάζονται τα προϊόντα που δημιουργούν τον υπαινιγμό ή με το οποίο συνδέεται γεωγραφικά η καταχωρισμένη ονομασία.

Πρόταση

53. Βάσει όλων των ανωτέρω εκτιμήσεων, φρονώ ότι το Δικαστήριο πρέπει να απαντήσει στα προδικαστικά ερωτήματα που υπέβαλε το Tribunal Supremo (Ανώτατο Δικαστήριο, Ισπανία) ως εξής:

«Το άρθρο 13, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 510/2006 του Συμβουλίου, της 20ής Μαρτίου 2006, για την προστασία των γεωγραφικών ενδείξεων και των ονομασιών προέλευσης των γεωργικών προϊόντων και των τροφίμων, πρέπει να ερμηνευτεί υπό την έννοια ότι μπορεί να δημιουργείται υπαινιγμός κατά τα οριζόμενα στην εν λόγω διάταξη ακόμη και από τη χρήση εικονιστικών σημείων και ελλείψει οπτικής, φωνητικής ή εννοιολογικής ομοιότητας μεταξύ της καταχωρισμένης ονομασίας και της εμπορικής ονομασίας του οικείου προϊόντος, υπό την προϋπόθεση ότι, στη θεά των επίμαχων σημείων, ο καταναλωτής θα ανακαλεί απευθείας στη μνήμη του, ως εικόνα αναφοράς, το εμπόρευμα το οποίο αφορά η προστατευόμενη ονομασία.

Η χρήση, για προϊόντα πανομοιότυπα ή παρεμφερή με αυτά που καλύπτονται από μια προστατευόμενη ονομασία προελεύσεως, δυνάμει του άρθρου 2, παράγραφος 1, στοιχείο α', του κανονισμού 510/2006, σημείων που συνιστούν υπαινιγμό στην περιφέρεια με την οποία συνδέεται η ονομασία μπορεί να δημιουργεί υπαινιγμό, κατά το άρθρο 13, παράγραφος 1, στοιχείο β', του εν λόγω κανονισμού, ακόμη και αν ο χρήστης των εν λόγω σημείων είναι παραγωγός εγκαταστημένος στην ίδια περιφέρεια, αλλά τα προϊόντα του δεν καλύπτονται από την προστατευόμενη ονομασία προελεύσεως.

Προκειμένου να καθοριστεί αν υφίσταται «υπαινιγμός» σε καταχωρισμένη ονομασία, κατά το άρθρο 13, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 510/2006, εναπόκειται στο εθνικό δικαστήριο να λάβει υπόψη του την αντίληψη ενός μέσου καταναλωτή που έχει τη συνήθη πληροφόρηση και είναι ευλόγως προσεκτικός και ενημερωμένος, και η τελευταία αυτή έννοια πρέπει να εκλαμβάνεται ως παραπέμπουσα και στον καταναλωτή του κράτους μέλους στο οποίο παρασκευάζονται τα προϊόντα που δημιουργούν τον υπαινιγμό ή με το οποίο συνδέεται γεωγραφικά η καταχωρισμένη ονομασία.»